

[Ole Vagn Christensen]

ligt, hvordan Fremskridtspartiet agerede, da vi talte om disse lovforslag. Bagefter kommer man så med en gang opsamling, hvor man prøver at sige, at dette er de vises sten, hvorimod vi kan se en lang, lang række skævvridninger af det danske samfund.

Jeg synes, Fremskridtspartiet skulle komme til besindelse og begynde at samarbejde med Folketinget i stedet for at lave disse populistiske felttog.

Kim Behnke (FP):

Jamen jeg er da sikker på, at der er mange rundt omkring, der er imponerede over den velvilje – og det var det ord, der blev brugt – der udvises fra Socialdemokratiets side, men de 310.000 mennesker, der også i morgen tidlig må vågne op og erkende, at de fortsat er arbejdsløse, kan altså ikke bruge den velvilje til noget som helst.

Jeg er nødt til at gøre opmærksom på, at når Fremskridtspartiet er imod den førte politik og er imod meget af den lovgivning, som flertallet vedtager netop inden for beskæftigelsesområdet, er det jo, fordi der er 50 års grundig dokumentation for, at det ikke virker. Der er 310.000 arbejdsløse som dokumentation for, at det ikke virker.

Så vi kommer ikke bare med en opsamling i dag, nej, vi kommer rent faktisk og præsenterer nytænkning i dansk politik, og det kan man ikke fratage os – i og med, at det er et forslag, der ikke har været fremsat i Danmark før. Dette er en ny idé i dansk politik, og Socialdemokratiet glemmer fuldstændig at kommentere, at det altså er noget, der virker ude i den store verden.

Når Fremskridtspartiet bliver beskyldt for ikke at ville samarbejde og for bare at være populistisk, bliver jeg netop nødt til at henvise til min indledning for lidt siden:

Mange af de forslag, som Fremskridtspartiet fremsatte op igennem 1970'erne og 1980'erne blev også, første gang de blev behandlet i Tinget, bare kaldt populistiske; i dag er de vedtaget som realiteter. Det er så ærgerligt, at der skal gå det tidsrum, fra vi første gang kommer med ideen, og til, at et flertal herinde erkender, at det er en god idé, for i al den tid er der en hel masse mennesker, som ikke får fornøjelsen af, at tingene er vedtaget.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Til hr. Kim Behnke vil jeg sige, at de 310.000 arbejdsløse bekymrer os, men vi kan ikke løse det problem med slag i luften.

Vi har prøvet at fremsætte egne forslag, og det samme har andre partier gjort, men hvad oplevede vi? En klar afvisning fra Fremskridtspartiets side! Man skulle i stedet være gået positivt ind i drøftelserne, for der lå også i disse forslag mange tilkendegivelser af, hvordan man rundt omkring i verden havde grebet tingene an. Dem kan hr. Kim Behnke give sig til at studere og så tage tingene seriøst, det kunne give os en fornuftig dialog, og dermed kunne vi løse problemerne for de 310.000.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 159:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejds-tilbud til ledige. (Iværksætterydelse).

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 10/12 91).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 4-7 opførte sager, nemlig:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 35:

Forslag til folketingsbeslutning om statslån til iværksættelse.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 10/12 91).

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 36:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en reorganiseringsfond.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 10/12 91).

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 37:

Forslag til folketingsbeslutning om iværksætterkonsulenter.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 10/12 91).

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 38:

Forslag til folketingsbeslutning om en eksportstøtteordning til iværksættere.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 10/12 91).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Jeg skal svare for så vidt angår lovforslag nr. L 159, hvorefter industriministeren vil tage sig af resten.

Det er rigtigt, som det nævnes i forslaget fra Socialistisk Folkeparti om ændring af reglerne om arbejdstilbud, at antallet af ledige, der tager imod tilbudet om iværksætterydelse, er større end forventet. Det finder jeg faktisk glædeligt, for ordningen støtter de ledige, der selv tager et initiativ for at komme ud af den passive forsørgelse. Ydelsen burde derfor måske snarere hedde »start selv-ydelse« for at signalere, at det er en ydelse, der gives til aktive ledige.

Imidlertid er det efter min opfattelse vanskeligt på nuværende tidspunkt på et objektivt grundlag at stille forslag om ændring af ordningen, for faktisk ved vi ikke tilstrækkeligt om, hvordan det går med iværksætterne, når ydelsen ophører.

En vurdering af ordningen kan derfor i dag ikke foretages på et så kvalificeret grundlag, at det efter min opfattelse er forsvarligt at drage egentlige konklusioner, men for at få belyst, hvordan ordningen fungerer nu, hvor den er kommet ud over begynderstadiet, har Arbejds-

ministeriet igangsat en evaluering af hele iværksætterydelsesordningen, og denne evaluering forventes afsluttet først i dette år, hvorfor jeg er ked af, at forslaget om at ændre ordningen kommer på nuværende tidspunkt. Det vil især være uheldigt at ændre ordningen, hvis den, som vi kender den, viser sig at have en god beskæftigelseseffekt, hvad der er meget der tyder på. Det ville nemlig ikke undre mig, hvis vi, når vi ser evalueringen, får at vide, at det er den af de arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, der virker bedst.

Når dette er sagt, vil jeg gerne give SF's forslag et par ord med på vejen.

Det er min opfattelse, at iværksætterydelsesordningen, som den er udformet i dag, overhovedet ikke har det, vi kunne kalde erhvervspolitiske elementer i sig. Den er ikke rettet mod bestemte brancher, bestemte vækstområder, bestemte eksportområder eller særlig innovative produkter. Der stilles heller ikke krav til virksomhedens rentabilitet. Det har heller ikke været meningen med ordningen, idet den skulle være et alternativ til at modtage fuld dagpengeydelse. Det er altså en arbejdsmarkedspolitisk foranstaltning.

Forslaget ændrer da heller ikke ved det udgangspunkt, at ordningen skal være et alternativ til fulde dagpenge, men alligevel foreslås, at karakteren af ordningen ændres fra en arbejdsmarkedspolitisk foranstaltning til en erhvervspolitisk foranstaltning. Denne blanding er jeg betænkelig ved, især på det foreliggende beslutningsgrundlag.

Forslaget om at indlægge undervisning forud for starten af iværksætterydelsesperioden er interessant. Jeg har selv i den offentlige debat udtalt mig positivt herom, men hvorvidt der skal etableres en egentlig obligatorisk ordning eller vi skal styrke tilbudsordningen, måske ved at gøre den mere attraktiv, synes jeg må afhænge af evalueringen, idet kursers betydning for iværksætterne også belyses.

Da det således er min opfattelse, at eventuel ændring af iværksætterydelsesordningen bør afvente resultatet af den forestående evaluering, kan jeg ikke anbefale lovforslaget.

Industriministeren (Anne Birgitte Lundholt):

Efter arbejdsministerens indlæg, som vedrørte det af SF fremsatte lovforslag nr. L 159, vil jeg gerne forholde mig til beslutningsforsla-

[Industriministeren]

gene nr. B 35, nr. B 36, nr. B 37 og nr. B 38, som også er fremsat af SF.

Alle forslagene anføres af forslagsstillerne at hænge sammen, forstået på den måde, at de knytter sig til den problematik, der vedrører iværksætterområdet. Det centrale spørgsmål er imidlertid, om forslagene også hænger sammen med den erhvervspolitiske udvikling og med de faktiske forhold på iværksætterområdet, for det er helt ubestridt det vigtigste i denne sag.

Indledningsvis vil jeg gerne fastslå, at hele iværksætterområdet er et område, regeringen af en række åbenlyse grunde tager alvorligt, og hvis udvikling vi også følger nøje.

Den seneste undersøgelse, der er foretaget for området, er netop udgivet af Industri- og Handelsstyrelsen; den er foretaget af Danmarks Statistik og indeholder nogle ganske interessante hovedkonklusioner. Jeg skal her med det samme beklage, at Erhvervsudvalget ikke har fået den tilsendt inden denne førstebehandling, men jeg skal sørge for, at den kommer over i dag, således at den er til stede til den udvalgsbehandling, der skal være om sagerne. Det er det med nye undersøgelser og forslag, der ikke er fremsat af én selv, men under alle omstændigheder skal jeg sørge for, at den kommer over i dag.

Det viser sig, at der i Danmark sker en samlet tilgang på ca. 15.000 nye virksomheder om året. Disse virksomheder spreder sig over en række sektorer og brancher, hvor den vigtigste er tjenesteydelser, der udgør ca. 40 pct. af tilgangen. I fremstillingssektoren sker en årlig tilgang på ca. 1.500 nye virksomheder. Det er ganske store tal, som afføder en række interessante spørgsmål, bl.a. om, hvor mange virksomheder der overlever, hvor stor beskæftigelsesmæssig effekt disse nye virksomheder har, og hvilken eksportomsætning der er knyttet til virksomhederne. Jeg skal ikke gå i detaljer med disse spørgsmål, men blot markere, at netop disse faktiske forhold må give SF anledning til at revurdere nogle af de antagelser, jeg må forstå bl.a. er grundlaget for de forslag, partiet fremsætter i salen.

Det viser sig nemlig, at over halvdelen af de nye virksomheder er i stand til at overleve og udvikle sig særdeles gunstigt, at den beskæftigelsesmæssige effekt af nye virksomheder er ganske stor, og at de nye virksomheder er gan-

ske godt med, når det drejer sig om eksportorientering.

Jeg må sige, at alt i alt er resultatet af undersøgelsen med til at bekræfte, at regeringens erhvervs politik er rigtig, og – det er værd at fremhæve – som det ved indgåelsen af finanslovforslaget viste sig, er der en ganske bred konsensus i Folketinget om den. Det drejer sig om en erhvervs politik, der i al sin klarhed går ud på at skabe generelle vilkår for erhvervslivet og hermed naturligvis også for nye virksomheder, der giver dynamik, beskæftigelse, udvikling og vækst i erhvervslivet og i samfundsøkonomien.

Jeg tror, vi kan fastslå, at den virkelighed, der således bydes initiativrige mennesker, som det danske samfund heldigvis er godt forsynet med, altså ikke er helt så forfærdelig, at den begrunder nye store, omkostningskrævende ordninger. Dermed være ikke sagt, at der ikke til stadighed skal foretages justeringer, tilpasninger og forbedringer af de tilbud, erhvervsfremmesystemet og andre systemer giver iværksættere, for det er klart, at vi til stadighed må sørge for, at systemerne og de vilkår, der tilbydes nye virksomheder, er så overskuelige og enkle som muligt, samtidig med at de omkostninger, der knytter sig til start af virksomhed, gøres så minimale som muligt, og det er også forhold, vi til stadighed arbejder på.

Det kan således ikke være ukendt for forslagsstillerne, at regeringen som led i finanslovforslaget vil fremsætte en række forslag på skatteområdet, det såkaldte vækstfremmeinitiativ, der vil indeholde elementer, som vil reducere udgifter til bl.a. etablering og gøre fradragsreglerne mere fleksible, specielt med henblik på etablering af ny virksomhed. I samme forbindelse gøres etableringskontoordningen endnu mere gunstig, og endelig gives der mulighed for særdeles gunstige vilkår for de såkaldte akkordindskud, der gør det muligt for opfindere at sælge opfindelser mod et aktievederlag. Efter min bedste overbevisning skabes der hermed vilkår for etablering, der bygger på et langt sundere princip end f.eks. det forslag om statslånsfinansiering, der i nr. B 35 stilles af SF.

SF's forslag indeholder et princip om opbygning af et retskrav på et statsligt kapitalengagement i teoretisk set 15.000 nye virksomheder om året. Jeg ved ikke, hvad SF forestiller sig, når man i bemærkningerne anfører, at

[Industriministeren]

hvert enkelt projekt skal underkastes en vurdering, der kan overbevise private investorer om kvaliteten af det enkelte projekt. Jeg kan forestille mig – og jeg kan sige, at der så er tale om et mareridtsyn – et administrativt apparat, der vil få et kolossalt omfang, og som skal behandle og kvalitetsvurdere 15.000 mere eller mindre veldokumenterede projekter pr. år og formentlig endnu flere, da flere bliver forkastet. Jeg tror, enhver, der har fornuften i behold, og enhver, der kender til regeringens og heldigvis også Folketingets holdning til størrelsen af den offentlige administration, vil forstå, at den tanke må vi afvise. Vurderingen af bæredygtigheden i de projekter, der sættes i søen rundt omkring i Danmark, skal ikke foretages af en offentlig instans, men – og det bliver den allerede – af de investorer og pengeinstitutter, der skyder penge i de mange nye virksomheder, der allerede etableres i dag. Så kan det godt være, at der skal være lidt hjælp til at præsentere projektet, men noget sådant kan vi allerede tilbyde i det eksisterende system. Vi må klart tage afstand fra beslutningsforslag nr. B 35 om statslån til iværksættere.

Det påpeges ofte i debatten, at et af de største problemer for iværksættere er rådgivningen, og vi skal også behandle et forslag fra SF om etablering af iværksætterkonsulentstillinger i hvert amt, nemlig nr. B 37. Min generelle kommentar til forslaget er, at det, der er brug for, er større gennemsigtighed i den rådgivning, der tilbydes fra et meget stort marked for rådgivning, og en yderligere kvalificering af den rådgivning, der tilbydes. Jeg vil i den forbindelse gerne nævne, at jeg er vidende om, at Erhvervsudviklingsrådet, der har været den initierende kraft bag den omstrukturering af det teknologiske servicesystem, der er godt i gang, her i foråret vil se på iværksætterområdet og herunder ikke mindst vurdere muligheden for en forbedring af virksomhedsrådgivningen, f.eks. i form af finansiell rådgivning, som vi alle er enige om er ganske central for de små virksomheder. Jeg finder ikke, at der er behov for, som jeg forstår det foreslås af SF, at bureaukratisere det ganske velfungerende TIC-system, der netop af virksomhederne opleves som deres indgang til det offentlige system, det være sig kommuner, amter eller stat. Jeg kan af disse grunde heller ikke gå ind for forslaget om iværksætterkonsulenter, nr. B 37.

Endelig skal jeg kort komme ind på forslaget om etablering af en reorganiseringsfond, beslutningsforslag nr. B 36. Problematikken om virksomhedslukninger er regeringen særdeles bekendt. Konsekvensen af lukninger kan for den enkelte ansatte være særdeles beklagelig, og beskæftigelsesmæssigt er der naturligvis grund til at være agtpågivende. Jeg føler ikke trang til her at gå ind i en snæver debat om etablering af nye fonde. Virksomhedslukninger og deres konsekvenser er en problematik, der skal drøftes i et meget bredere perspektiv i forbindelse med den berammede forespørgselsdebat om nr. F 15 den 28. januar 1992 i Tinget, og jeg foreslår, at vi henlægger de dybere politiske drøftelser indtil da. Vi kan ikke støtte det forslag til folketingsbeslutning, nr. B 36, som SF har fremsat om oprettelse af reorganiseringsfonden.

Endelig skal jeg kommentere beslutningsforslag nr. B 38 om oprettelse af en eksportstøtteordning til iværksættere. Det er et forslag, jeg ikke kan støtte, bl.a. fordi det er vanskeligt at se begrundelsen for det. Vi har netop før jul vedtaget loven om Dansk Erhvervsudviklingsfond, der åbner mulighed for, at små og mellemstore virksomheder kan ansøge om midler til markedsudvikling. Regeringen er særdeles villig til at indgå i øvrige konstruktive drøftelser om forhold, der er relevante for iværksættere, og vi gør det faktisk også til stadihed, men forudsætningen for drøftelserne bør være, at der er sammenhæng i tingene, herunder ikke mindst i den udgiftspolitiske linje, vi har lagt på det erhvervspolitiske område. Jeg synes ikke, at SF's forslag, som vi har til diskussion i dag, bidrager væsentligt til denne konstruktive drøftelse. De rummer for mig at se endnu en markering af den udgiftspolitiske overbudsstrategi, der desværre har kendetegnet holdningen i mange sager, og jeg kan derfor ikke anbefale Tinget at videreføre forslagene og må også indstille de fire beslutningsforslag til forkastelse.

Ole Vagn Christensen (S):

SF skal ikke have utak for at sætte iværksætterproblematikken på den politiske dagsorden. Efter Socialdemokratiets opfattelse er iværksætterordningen et erhvervspolitisk instrument, og vi er helt enige i, at administrationen af denne ordning bør flyttes fra Arbejdsmini-

[Ole Vagn Christensen]

steriet til Industriministeriet. Iværksættere vil få en stigende betydning for erhvervsudviklingen i Danmark i de kommende år, og hertil har vores ordfører på iværksætterområdet, fru Lotte Henriksen, nogle kommentarer, ligesom hun vil kommentere de øvrige forslag fra SF.

Ændringerne for iværksættere i henhold til UTB-forliget kan naturligvis ikke ske uden om forligspartierne. Bortset fra overgangsydelser og efterløn gives i dag ingen ydelser til personer, som selv vælger et alternativ til beskæftigelse, og denne principielle linje bør efter vores mening fastholdes. Vi er imidlertid tilhængere af, at der kan ske en aktivering gennem uddannelse, og vi er derfor åbne for, at ledige skal have ret til at få dagpenge i forbindelse med en selvvalgt uddannelse, og at dette også kan omfatte iværksætteruddannelse. Vi er også tilhængere af rotationsprincippet mellem beskæftigede og ledige, og vi er åbne for under det videre udvalgsarbejde at se på, om en sådan ordning også kan omfatte iværksættere, altså for så vidt det drejer sig om iværksætteruddannelse.

Lotte Henriksen (S):

Der er flere typer iværksættere og også flere end dem, der i dag modtager iværksætterydelse i henhold til lov om arbejdstilbud til ledige. Der kan være højteknologiske iværksættere eller de selvstændige, som starter opbygningen af egen virksomhed hjemme i egen kælder. De forskellige iværksætteres behov er derfor også både økonomisk og rådgivningsmæssigt vidt forskellige.

Når Socialdemokratiet finder det vigtigt med en øget iværksætterindsats, er det for at fremme nye virksomheders etablering og overlevelse og dermed skabe varige arbejdspladser.

Der er god grund til, som foreslået af SF i lovforslag nr. L 159, at sammenkæde iværksætterydelsen med en betingelse om at følge et iværksætterkursus. Århus Amt-undersøgelsen, som der også henvises til af forslagsstillerne, viser, at der så vil ske en tidligere frasortering af urealistiske projekter, ofte allerede inden virksomhedsstarten, og at de, der vælger at starte selvstændig virksomhed, har en større overlevelsesfrekvens. Samtidig kan der godt være et behov for at stille indholdsmæssige krav til iværksætterkurserne, for i dag er udbudet stort og alsidigt, men af en svingende kvalitet.

Ved siden af de specifikke iværksætterkurser tror vi at der i det danske uddannelsessystem er et generelt behov for at informere og motivere både elever, studerende og forskere til at blive selvstændige. De gamle traditioner om at overtage gården eller få foden under eget bord er i dag gået i glemmebogen, så selvstændighedstanken har brug for at blive oplivet, gerne med nye ideer og også nye måder at organisere sig på.

Såfremt man nogen sinde har troet, at der i Danmark var en god iværksætterånd, så viser den nyeste rapport fra Industri- og Handelsstyrelsen, som også industriministeren henviser til, det modsatte. Den hedder »Nye virksomheder og iværksættere i tal fra 1985 til 1989«. Hvis man troede, at dansk erhvervsliv fik mellem 30.000 og 42.000 nye virksomheder – det svarer nemlig til de momsregistrerede – viser rapporten, at den tilgang, der sker til det eksisterende erhvervsliv, faktisk kun er på mellem 15.000 og 18.000 årligt – i hvert fald i perioden fra 1985 til 1989 – og tendensen har sågar været svagt faldende. Så den positive tro på en stærk årlig fornyelse af dansk erhvervsliv er desværre afkræftet med rapporten, og Folketingets iværksætterpolitik må derfor dæmme op for dette problem. Vi må have flere iværksættere, ikke gennem arbejdstilbudsloven for ledige, men ved at øge information om selvstændig virksomhed, uddanne iværksættere og siden støtte og tilbyde rådgivning, så også virksomhedernes overlevelseschancer øges. De statslige erhvervsfremmetiltag kunne sagtens tillægges en særlig iværksætterdimension, der kunne fremme nye ideer samt lette etableringsfasen for nye virksomheder.

Der eksisterer allerede i dag flere støtteordninger i Industri- og Handelsstyrelsen, som iværksættere kan benytte sig af: støtte til teknologiscouts, iværksætterstipendier og produktidéstøtte.

Vi mener, at det må overvejes, hvordan etableringsfasen for nye virksomheder kan lettes. Det gælder finansieringssiden, hvor tilbud om særlig langfristede, lavtforrentede lån kan overvejes, således som SF har valgt det med beslutningsforslag nr. B 35. En anden mulighed, der kunne overvejes, var etableringsindskud fra særlige finansieringsinstitutter.

Både det teknologiske servicenet, TIC, kommuner og amter varetager i dag en række akti-

[Lotte Henriksen]

viteter, der skal fremme lokal virksomheds-etablering, og det må i forbindelse med en iværksætterpolitik også overvejes, hvorledes disse aktiviteter kan udvides. Der mangler eksempelvis mulighed for lokale initiativer såsom iværksætterhuse, fonde m.v., bedre rådgivning, bedre uddannelse, produktudviklingssamarbejde, ledelsesmæssig og konsulentmæssig assistance. SF tager i beslutningsforslag nr. B 37 om iværksætterkonsulenter fat i én lille brik af dette, men Socialdemokratiet mener faktisk, at der er et større behov.

Beslutningsforslag nr. B 38 om eksport har vi ikke på listen over de initiativer, der er mest brug for, og vi mener faktisk, at noget af det kunne klares gennem en forbedret uddannelse.

SF har nu taget hul på debatten om iværksættere, og det finder vi er udmærket. Socialdemokratiet har drøftet en iværksætterpolitik gennem længere tid, og vi tror ikke, at SF har dækket alle behovene med de beslutningsforslag, der nu behandles, ligesom vi mener, at nogle af problemerne kunne løses på anden vis, men vi synes, det er vigtigt, at der nu er taget hul på debatten. Erhvervsudviklingsrådet har kaldt 1992 for iværksætterår, Folketinget har nu taget hul på debatten, og Socialdemokratiet vil gøre alt for, at den også fortsætter.

Flemming Hansen (KF):

Jeg har med meget stor interesse læst de fire beslutningsforslag og det lovforslag, Socialistisk Folkeparti har fremsat om iværksætterydelse og iværksætterordninger af forskellig slags.

Jeg synes også, at ministeren har givet meget uddybende kommentarer til forslagene, og skal i mine generelle bemærkninger glæde mig over, at der netop nu er kommet en undersøgelse, der viser noget om iværksætterne, nemlig dels hvor mange der er i Danmark, og dels hvordan de klarer sig. Jeg er også taknemlig for, at vi får denne rapport sendt over til Erhvervsudvalget, så vi kan gå i dybden med det, for som fru Lotte Henriksen sagde, er det altså et meget spændende område, vi beskæftiger os med. Man kan diskutere, om 15.000-18.000 er mange, det er meget svært at sige; da jeg så tallet, syntes jeg, at det var ganske mange, men det er korrekt, at det ikke er mange, hvis der var mulighed for, at det skulle være 25.000. Vi må se på det, når vi får rapporten, som vi forhåbentlig kan lære meget af.

Jeg synes også, at 15.000-18.000 nye virksomheder er et ganske betragteligt antal i Danmark, og det er også glædeligt, at mange af de nye virksomheder klarer sig ganske godt og i allerhøjeste grad ansætter mange mennesker. Det er i virkeligheden dér, at meget af den nye beskæftigelse skal komme fra.

Imidlertid synes jeg ikke, man kan sige, at regeringen ikke har været meget opmærksom på disse problemer, og specielt i forbindelse med den finanslov, som blev vedtaget af et meget bredt flertal i Folketinget for ca. 1 måned siden, var der tale om ganske mange vækstfremmeinitiativer, som forslagsstillerne naturligvis er bekendt med. Jeg kan bare som eksempel nævne den udvidede adgang til etableringskonto, som er ganske væsentlig, og som helt klart vil medvirke til, at antallet af nyetableringer øges, og så i øvrigt henvise til de initiativer, som industriministeren omtalte. Jeg erkender også, at når vi har en diskussion om iværksættere – det er meget vigtigt, at vi får den, og jeg er taknemlig for, at SF har bragt det på bane – kommer også den evige diskussion om, hvilken ordning vi diskuterer – som om vi havde forskellige ordninger! Det er nok rigtigt, at vi forsøger både at tage det bredt og at dele det lidt op og spørge, hvem det i grunden er, vi skal koncentrere os mest om at øge mulighederne for. Dermed har jeg også sagt, at vi i den konservative folketingsgruppe er glade for, at vi får diskussionen i de udvalg, hvor den nu kommer til at ligge, for det er en meget væsentlig diskussion for dynamikken i vort samfund, for erhvervslivet og sandelig også for beskæftigelsen.

Efter lovforslag nr. L 159 skal de ledige, som etablerer og driver selvstændig virksomhed, have ret til iværksætterydelse i op til 3 år og 6 måneder, og når det samtidig siges i lovforslaget, at en ledig, der selv har opsagt sit arbejde, kan få disse tilskud, vil det reelt betyde, at alle, der starter selvstændig virksomhed, kan få tilskud, og det mener jeg ikke er realistisk, da der ikke skal ydes tilskud til at drive alle former for erhvervsvirksomhed her i landet. Hvor var vi så henne?

Jeg synes, det er godt, at så mange i dag bruger iværksætterydelsen, og jeg er heller ikke i tvivl om, at den anvendes overordentlig fornuftigt i langt de fleste tilfælde, selv om vi af og til i pressen og ved henvendelser bliver gjort

[Flemming Hansen]

opmærksomme på eksempler på uheldige konsekvenser af denne lovgivning. Jeg er enig med arbejdsministeren i, at vi skal vente med at tage stilling til hele iværksætterproblematikken, til den evaluering, ministeren beskrev, fremkommer i Folketinget, men jeg skal samtidig sige, at vi i den konservative folketingsgruppe er meget enige om, at for at få iværksætterydelse fremover er det helt klart rigtigt, at man stiller krav om, at ydelsen betinges af, at modtagerne gennemgår en eller anden form for undervisning og uddannelse, der giver dem indsigt i den regnskabsmæssige side af virksomhedsdriften. Det er klart, at man kan være nok så dygtig en tekniker, det skal være, men at det altså ikke er nok, hvis man ikke ved, hvad debet og kredit er, og hvordan man skal finansiere en virksomhed; derfor er det helt klart nødvendigt.

Om beslutningsforslag nr. B 35 om statslån til iværksættere kan jeg kun sige, at jeg nødt vil konkurrere med folk, der har sådanne betingelser. Det vil kaste væsentlig flere ud i arbejdsløshed, end det vil skabe nye arbejdspladser. Noget tilsvarende gælder for beslutningsforslag nr. B 36; selv om det naturligvis er behageligt at have et sikkerhedsnet under en virksomhed, er det ikke det mest fremmende for effektiviteten og driften af virksomheder.

Med hensyn til iværksætterkonsulenterne i beslutningsforslag nr. B 37 mener vi, at vi i Danmark har en utrolig masse konsulenter inden for alle områder. Er det ikke tilstrækkeligt, er der i massevis af advokatfirmaer, revisorer, bankkonsulenter, erhvervschefer og konsulenter inden for teknologiske institutter, så jeg tror, at vi i Danmark er meget godt dækket ind på det område.

Endelig beslutningsforslag nr. B 38 om eksportstøtte for iværksættere. Der må jeg henvise til det, industriministeren sagde, nemlig at den har vi netop forsøgt at øge med den lovgivning, vi vedtog umiddelbart inden jul.

For at konkludere kan jeg sige, at vi ikke er indstillet på at støtte forslagene, men hele problemet om iværksætterstøtte og iværksættere som sådanne optager os kolossalt i den konservative folketingsgruppe, og vi glæder os oprigtigt til en god debat om det. Selv om vi ikke kan støtte disse forslag, synes vi, det er rigtigt, at vi får en meget åben debat om problemerne, som er meget væsentlige for vores

samfund, vores erhvervsliv og vores beskæftigelse.

Helge Sander (V):

Det er ikke ligefrem min natur at være negativ, men jeg må tilstå, at i denne sag bliver jeg nødt til at sige nej til hele pakken og et så stort nej, at det kan høres ikke bare af fru Lilli Gyldenkilde og hr. Rahbæk Møller, men af alle, som lytter, for her har vi et sæt forslag, der indeholder elementer, som vi slet ikke kan tilslutte os. Men modsat vil jeg også sige, som også hr. Ole Vagn Christensen udtrykte det, at SF ikke skal have utak for, at man bringer disse ting på dagsordenen, for det er noget, vi vil komme til at beskæftige os med i det kommende år, ikke blot i sammenhæng med den aktuelle debat, men også i forbindelse med det arbejde, som indledes på onsdag i Zeuthenudvalget med henblik på en afklaring af hele arbejdsmarkedsproblematikken, idet iværksætterydelsen er en del af denne problematik som følge af, at den indgår i forliget fra 1988.

Men som sagt: Som forslagene foreligger her, kan vi fastslå – efter en meget indgående drøftelse i Venstres folketingsgruppe her til morgen – at vi ikke kan give vor tilslutning. Forslagene rummer et stort element af socialisering af vort erhvervsliv, og det medfører en konkurrenceforvridning, som vi synes er meget uheldig.

Man kan sige, at en række af de elementer, som SF fremfører i disse forslag, vel er udtryk for den fundamentale forskel på, hvordan SF og Venstre opfatter situationen. På en række områder fjerner man den sunde konkurrence, man lader staten gribe ind og subsidiere i endnu større omfang, end vi kender det i dag. Det er ikke i tråd med tiden, hvor man netop forsøger at fjerne masser af sådanne tilskud i international sammenhæng.

Vi har heldigvis et alternativ. Det vil jeg ikke bruge megen tid på, idet ministeren har redegjort for det, og hr. Flemming Hansen nævnte også, at der er forskellige tiltag på bordet, som vi tror er en mere naturlig måde at lave vækstfremme på, ikke mindst selvfølgelig etableringskontoordningen.

Med hensyn til de konkrete forslag er SF selvfølgelig delvis undskyldt, eftersom SF's forslag blev fremsat i begyndelsen af december, og da var vore forslag jo ikke formuleret,

[Helge Sander]

eftersom de først kom i forbindelse med indgåelse af finanslovsforliget.

Hvis vi prøver at se på princippet om iværksætterydelsen og den konkurrenceforvridning, som det medfører, vil jeg meget gerne fokusere på de personer, som ikke direkte er nævnt i forslagene, men som jeg i allerhøjeste grad mener det vedrører, nemlig de mennesker, der ved egen kraft, egne midler og en stor egenindsats har skabt en række små og mellemstore virksomheder, for det er dem, det især rammer, når vi nu taler om konkurrenceforvridning i forbindelse med støtteordninger. De bliver i en række tilfælde udkonkurreret, og det synes vi ikke er rimeligt. Vi har en lang række eksempler på firmaer, som har gået godt i en årrække, men så er der i nabolaget oprettet tilsvarende virksomheder, som simpelt hen har udkonkurreret dem.

Jeg er klar over, at tanken om iværksætterydelse har positive elementer i sig. Det sætter ledige i arbejde, og det var ideen bag forslaget i 1988. De får halvdelen af dagpengebeløbet, og deri skulle umiddelbart ligge en besparelse, da det er registrerede ledige, vi taler om.

Men jeg kan ikke lade være med at tænke på de mange – efter mine oplevelser og mit udsagn her – som bliver presset ud i ledighed, fordi iværksættere overtager en del af deres job. Der skal vi ud med en 100 pct.s dagpengeudbetaling. Så jeg er yderst tvivlende over for den positive økonomiske effekt af det.

Endelig er der selvfølgelig det, der var det bærende, da Venstre var med til at få dette igennem i 1988, hvor vi oven i købet var en varm fortaler for denne ordning, og det var, at flere kunne få fod under eget bord – for nu at gentage en bemærkning, der allerede er sagt i dagens debat.

Vi var positive i 1988, men siden har vi haft en række oplevelser, som gør, at det nok er for meget at sige, at ordningen skal fjernes, men vi mener, det er nødvendigt, at vi ser kritisk på det, vi kender i dag, og også de nye tiltag, som SF har sat på dagsordenen, for vi har haft så mange oplevelser og modtaget så mange henvendelser, som gør, at vi mener, det er ekstremt konkurrenceforvridende.

Jeg vil nævne ét eksempel. Jeg har fået en henvendelse fra en damefrisør – og det er et godt eksempel, for det er en af den slags virksomheder, hvor der er 1, 2, måske 3 ansatte,

der bliver ramt. Af forskellige grunde bliver damefrisøren nødt til at fyre sin førstedame; hun bor tilfældigvis tre huse fra frisørsalon, og da der er gået 5 måneder, starter hun egen salon i køkkenet eller i hvert fald i lokaler i privatboligen. Det er klart, at hun havde en fast kundekreds hos damefrisøren, og de er nu lige så stille flyttet hen til den tidligere medarbejder, som nu med iværksætterydelse er gået i gang kun tre husnumre derfra.

Jeg ved, vi alle kender eksempler med grillbarer, revisorer, en pladesmed, og hvad ved jeg, men i hvert fald: Der tegner sig et billede, som gør, at hvis vi skal fortsætte med de intentioner, som lå bag iværksætterydelsen, da den blev indført, så er vi nødt til at stille en række krav, således at det ikke kun er ledighed i 5 måneder, der kvalificerer til, at man kan få iværksætterydelse.

Det kan være udmærket for at komme i arbejde, men det er ikke godt nok set i relation til den nye situation, man skaber på arbejdsmarkedet lige akkurat på det område, hvor man etablerer sig.

Hovedforudsætningen, som man kan stille som et krav, må være, som hr. Flemming Hansen også nævnte, at man har et minimum af indsigt i virksomhedsdrift, og der er mange andre forhold, som man må kende til, f.eks. produktet, markedsføring og måske ikke mindst regnskab.

Det har vist sig, at mange af dem, der ikke fortsætter efter de 2½-3 år, hvor man får iværksætterydelse, ikke alene er holdt op, de har også været ude i voldsomme økonomiske problemer. Det er ikke kun iværksætternes skyld, det skyldes også, at pengeinstitutterne ikke var opmærksomme på, hvilken ordning det var, og så var der nogle, der fik statsstøtte. Man følte sig måske også sikker på, at så ville det ikke gå så galt. Det er helt klart, at der er pengeinstitutter, der også vil få penge i klemme; det skal nok gå, det er overkommelige beløb, det ved jeg alt om, men netop derfor mener jeg, at regnskab nok er et af de krav, som vi må fokusere på, når vi nu i løbet af året skal diskutere disse forhold.

Jeg kan ikke lade være med at nævne noget, vi har diskuteret i vores kreds, nemlig at der måske skal være en slags afstandskriterium. For når jeg taler om konkurrenceforvridning, så er det i hvert fald i en lang række af mine

[Helge Sander]

eksempler noget, der svarer til damefrisøren, nemlig at det er i naboområdet, man etablerer sig, og så går det ud over de små foretagender, som simpelt hen ikke kan overleve.

Det er uhyre vanskeligt at opstille nogle objektive kriterier, men jeg tror, vi skal gøre os nogle anstrengelser, og heldigvis har vi lidt tid til det, eftersom vi ikke umiddelbart kan ændre på arbejdsmarkedsdelen for iværksætterydelser, da det indgår i forliget, der først udløber med udgangen af 1992.

Som det hele er forløbet her omkring forhandlingerne, dels om finansloven og dels på arbejdsmarkedsområdet, indgår det i det arbejde, Zeuthenudvalget indleder på onsdag, og som først skal have indvirkning på lovgivningen ved udgangen af marts 1993, nemlig samtidig med overenskomstperioden, i hvert fald som det ser ud i dag.

Nu har jeg i mit indlæg været stærkt kritisk over for iværksættertanken, men jeg vil gerne understrege, at det er specielt med henblik på den ordening, vi har oplevet, og som den har været formuleret hidtil. Men jeg vil også gerne understrege – og jeg ved, at der er stor dækning for det i Venstres folketingsgruppe – at vi mener, at der på en række områder skal gøres og vil kunne gøres ting, som kan fremme, at vi får gang i denne underskov – som industriministeren også understregede – som er væsentlig for regeringen. I den forbindelse vil jeg sige, at jeg glæder mig meget til at se den undersøgelse fra Danmarks Statistik, som ministeren har lovet at oversende i dag, for det er klart, at der er stor forskel på, om de, der overlever, er nogle, der får iværksætterydelse, eller det er dem, som jeg opfatter som mere reelle iværksættere. Jeg mener, det er væsentligt, at vi skiller det ad, når vi taler om dem, der i dag forsøger at etablere sig.

I den forbindelse vil jeg også gerne nævne Dansk Iværksætterforening, som gør en stor indsats for netop at ændre på de områder, som jeg har fremhævet her, nemlig dér, hvor man kan styrke dem, der skal i gang med etablere sig – hvor man kan give dem bedre forudsætninger, således at vi ikke får disse ulykkelige afslutninger på iværksættereventyret, nemlig at det får efterfølgende økonomiske konsekvenser.

Lilli Gyldenkilde (SF):

SF's forslag skal ses som en af de søjler, der er i hele vores tankegang omkring det at skabe beskæftigelse.

Vi arbejder ud fra, at vi skal have startet en iværksætterpolitik i dette land, som er bedre end den eksisterende. Vi skal aktivere dagpenge og bistandshjælp til uddannelse af arbejdskraft, og vi skal have en bedre fordeling af arbejdet via sabbatår og udvidelse af barselorlov osv.

SF er af den mening, at vi ikke kommer den alt for store arbejdsløshed til livs, til gavn både for den enkelte og for samfundet, uden at der nu fremlægges nye politikker herfor, og de metoder, der er brugt indtil nu, har stort set været mangelfulde, utilstrækkelige, og de har i hvert fald ikke ført til den optimisme, som vi har brug for.

Industrien erkender selv, at den ikke kan klare de problemer, vi står over for. Industrien kan ikke skaffe de mange arbejdspladser, vi har brug for. Den kan skaffe nogle, og det er godt, og den skal skaffe flest muligt, men det er ligesom ikke nok.

Derimod kan en aktiv iværksætterpolitik, der i øvrigt ligger på linje med iværksætterpolitik i de lande, vi normalt sammenligner os med, være med til at fremskaffe nye job, og efter SF's mening er det det, der skal sættes på. Vi har ikke en iværksætterpolitik, der svarer til den iværksætterpolitik, man har i de lande, vi normalt sammenligner os med. Det har vi ikke i Danmark! Sagt til orientering for dem, der går højt op i konkurrence.

Vi er ikke i tvivl om, at det er små virksomheder, der skal sættes på, det har vist sig f.eks. på lærlingepraktikområdet. Det er lysende klart for enhver, der kigger lidt på statistikken, at det er de små og mellemstore virksomheder, som har sørget for, at vi i det mindste har kunnet give nogle unge mennesker uddannelse. Det har ikke været de store industrivirksomheder. Det er de små og mellemstore virksomheder, der sørger for det, og uden en underskov af småvirksomheder tror vi at dette samfund udvikler sig til et stagnationssamfund, som ikke er til glæde for nogen.

Jeg skal sige, at SF som bekendt ikke er et parti, der ukritisk melder sig med offentlig støtte til hvad som helst. Det ved industriministeren frem for nogen, det har de seneste dages debat om værftsstøtten vist. Så jeg synes ikke,

[LIIII Gyldenkilde]

det er fair at kaste os i hovedet, at vi uden videre vil støtte hvad som helst.

Vi mener, det er nødvendigt, at vi gør en særindsats på disse områder, hvor mange, ikke mindst kvinder – for det viser sig jo, at der er mange kvindelige iværksættere – men også mange unge med nye ideer til produktion og beskæftigelse skal have en håndsrækning, så de kan komme i gang. Og der er for øvrigt ikke nogen mening i, at folk skal gå arbejdsløse i lang tid, før de overhovedet kan få lov til at prøve noget som helst.

Vi har i mange år støttet landbruget, og det har været udmærket, fordi det har været nødvendigt i perioder. Man kan sige, at landmændene efterhånden har fået så megen socialhjælp, at det vel råber til himmelen, og nu synes vi altså, at tiden er inde til, at vi kigger lidt på, om det ikke er de små iværksættere, der har brug for konsulentbistand, og ikke så meget landbruget mere.

Jeg skal ikke undlade at sige, at iværksætterloven inden for dagpengesystemet har været en succes. Vi ved det jo godt. Allerede før statistikken af undersøgelsen er færdig, ved vi, at det har været en af de få succeser. Det ville være katastrofalt, hvis vi på grund af nogle få skønhedspletter på denne ordning nu ville forringe ordningen eller undlade at forbedre den.

I de foreliggende forslag tager vi fat på nogle af de væsentligste problemer, f.eks. at der skal stilles krav om iværksætterkurser. Det er ikke så ligetil at starte, som mange har troet. Måske ville mange have undgået økonomiske oretæver, hvis det, der ikke kan køre, var blevet siet fra i tide, enten ved rådgivning herom eller ved ved selvsyn at finde ud af, at det ikke går.

Men jeg skal ikke undlade at sige, at der er også mange iværksættere, også dem uden støtte, som af banker osv. får anbefalet, at de endelig ikke må gå videre med det produkt, og så viser det sig, hvis de med sejhed og stædighed går videre, at så bliver det en succes. Sådan er livet altså også.

Jeg vil gerne allerede nu bede om, at arbejdsministeren foranlediger, at den undersøgelse, der foreligger, og som hedder »Nye virksomheder og iværksættere i tal fra 1985 til 1989«, bliver sendt over til Arbejdsmarkedsudvalget. Det er ret væsentligt. Det er væsentligt, ikke mindst efter at jeg har hørt hr. Helge Sanders tale om den stakkels damefrisør. Det er jo

morsomt at høre en af liberalismens fortalere, som normalt taler for konkurrence på alle planer, stå her og jamre over, at vi nu får noget konkurrence, som der ingen rimelighed er i.

Vi hører til den slags partier, der siger, at konkurrencen er der, det må vi se i øjnene, og så må den køre.

Lige netop det eksempel, som hr. Helge Sander nævnte med damefrisøren, som desværre var nødt til at fyre sin førstedame, som så går hjem og starter egen virksomhed, kan jo ikke passe. I dag er det sådan, at man ikke bare kan holde op og derefter gå ud og starte en virksomhed med det samme. Man skal gå arbejdsløs længe. Man kunne have forventet, at hun var gået hjem i køkkenet og havde fortsat med at være damefrisør, men så var det bare sort arbejde på fulde dagpenge, i stedet for at man har en ordning, hvor hun kan starte for sig selv.

Det kan ikke undgås, at der går nogle til i det her, sådan er konkurrencen. Det kan ikke undgås. Det må vi se i øjnene. Hvis vi lader os lamme af, at der ikke må være konkurrence, så skal der overhovedet ikke laves nogen ordning. Det kan vel ikke være meningen.

Alle, der har udtalt sig her i dag, har sagt, at det er godt, at vi har startet debatten om iværksættere, og at det er godt, at der kommer forslag, således at vi kan få en debat om det, der kan fortsætte – uden at de i øvrigt selv er kommet med ret mange forslag til, hvad vi så skal gøre. Men det er en anden sag. Alle har været glade for debatten. Der er jo ingen grund til, at vi skal tale om iværksættere herinde, hvis vi ikke på den ene eller den anden måde vil støtte, at iværksættelse får bedre vilkår i dette land. Det må være udgangspunktet. Og de, der har afvist disse forslag, må så komme med nogle andre.

Jeg skal sige til hr. Ole Vagn Christensen, inden jeg bevæger mig ned – jeg bevæger mig jo ikke så let herop, som jeg plejer, med korte bemærkninger osv. – at hr. Ole Vagn Christensen nævnte, at dette var et spørgsmål for forligskredsen. Så kan man næsten spørge: Hvilket forlig? – for der er indgået, jeg ved snart ikke hvor mange. Jeg går ud fra, at i hvert fald dele af dette også indgår i hele debatten om en dagpengereform, om aktivering osv., og dér er forligskredsen ganske stor. Mig bekendt er vi næsten alle sammen med i den. Så jeg ved ikke

[Lilli Gyldenkilde]

rigtig, hvad der lå i det. Men jeg håber ikke, der lå det i det, at her er noget, SF ikke skal blande sig ret meget i. Så har jeg vist misforstået noget. Det håber jeg at jeg har.

Til slut skal jeg sige til hr. Helge Sander, at når jeg synes, det er meget vigtigt, at vi får denne undersøgelse sendt over til Arbejdsmarkedsudvalget, er det, fordi den klart beviser, at sådan noget som frisørfaget kun udgør 4 pct. af den samlede nytilgang til nye virksomheder, der er startet her i landet i en fireårsperiode. Så det er ikke noget stort problem med den damefrisør. Jeg ved godt, at man altid hiver hende frem, men det er det altså ikke i konkurrence-mæssig forstand.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Jeg markerede straks for en kort bemærkning, da fru Lilli Gyldenkilde begyndte at så tvivl om Venstres interesse i konkurrence. Jeg forsikrer fru Lilli Gyldenkilde, at vi ønsker konkurrence, men der er en væsentlig forskel på, om det er den lige konkurrence eller det er konkurrence, hvor man får godt 60.000 kr. i tilskud at starte med.

Folketingets forhandlinger kan afsløre det, men jeg er ret overbevist om, at jeg netop sagde det med de fem måneder, fordi det jo næsten er det eneste krav, der er, for at man kan starte. Der skal ikke herske tvivl om, at det er det, der er kravet, det ved vi alt om. Men når man får iværksætterydelse, er det ikke lige konkurrence, og det var det, hovedparten af mit indlæg handlede om. Derfor bliver jeg nødt til at understrege det så kraftigt, som tilfældet er.

Og damefrisøren, ja, jeg hører også tit om hende, nu er det bare det konkrete eksempel, som jeg har fået kendskab til, og jeg synes, det er godt, for det illustrerer problematikken. Jeg håber ikke, alle iværksættere er damefrisører, for det er ikke med til at hæve vores eksport og meget andet, men jeg nævnte det kun som et eksempel, fordi jeg mener, principperne er de samme.

Det eksempel, jeg har med revisoren, og som jeg senest har fået, er meget værre. Det er et ægtepar, der starter i stort set samme hus, og det er der ikke noget i vejen for, hvis bare fruhen har gået ledig i fem måneder. Og så bliver det selvfølgelig overført til én virksomhed lidt se-

ner, fordi der er ikke den videre kontrol med det.

Det er altså kun et eksempel på, at der er en skævvridning. Men det er ikke en total afvisning af tanken, og det håber jeg også jeg fik sagt så tydeligt til slut, at der ikke hersker tvivl om det.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Jeg må også sige, at jeg har haft utrolig svært ved at forstå Venstres indlæg her i dag. På mig virker talen enormt flimrende, hvis Venstres ordfører ellers forstår, hvad jeg mener med det. På den ene side er hr. Helge Sander imod iværksætterydelsen, på den anden side er han lidt for den, osv. Prøv at snakke med den konservative arbejdsminister! Han er helhjertet tilhænger af en iværksætterydelsesordning, endskønt det overhovedet ikke skulle være borgerlig politik her i Folketinget.

Det havde været mere ærligt, at Venstre tonede rent ud med, hvad man i virkeligheden mener om den ordning, for det var så flimret, alt det, der blev sagt, at det for almindelige mennesker ikke var til at forstå det.

Jeg må så skære et eksempel ud i pap for hr. Helge Sander og mange andre. Den historie med damefrisøren gider jeg ikke ofre ord på. Jeg vil fortælle et helt konkret eksempel fra mit eget valgland oppe i nærheden af Odden, hvor en ung mekaniker i en mindre by lige har startet sit mekanikerværksted uden alt det her. Så bliver der i den anden del af byen oprettet et mekanikerværksted, hvor den unge mekaniker får iværksætterydelse. Og så kunne jeg spørge hr. Helge Sander, om han kunne være enig med Fremskridtspartiet i, at det er utrolig svært for den først startede mekaniker, der ikke får nogen form for tilskud, at klare sig i en lille landsby, når en mekaniker etablerer sig i den anden side af byen med tilskud både i pose og sæk til at starte sit nye værksted for.

Vi trænger til at få en debat om alt det her, og frem for alt at de borgerlige melder mere klart ud om, hvad de i virkeligheden mener, i stedet for at lave al den dér politik, som hele tiden skal tilgodese den socialistiske del af Folketinget.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Jeg skal prøve, om jeg kan udtrykke mig mere klart.

Nu er fru Lilli Gyldenkilde jo en trænet parlamentariker, og derfor gik jeg ud fra som givet, at man ved, hvad der menes, når vi snakker om, at vi har nogle forligsbindinger. Men det har ikke noget at gøre med, at så snart disse forligsbindinger ikke er der, kan vi ikke gøre noget sådant, hvis der er enighed om det – og det vil sige også i det forberedende arbejde og den slags ting.

Der har ikke fra vores side været tale om at prøve på at holde SF ude fra nogle virkelig fremtidsrettede tiltag. Jeg håber, at jeg hermed har fået nervøsiteten lidt væk.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Jeg vil blot bekræfte, at hr. Poul Nødgaard ikke rigtig har forstået noget af det, for det eksempel, som hr. Poul Nødgaard kom med, var helt parallelt med min damefrisør. Hr. Poul Nødgaard må kalde de forskellige erhvervsgrupper, hvad han ønsker. Princippet er det samme.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Vi er tilbage i ordførerrækken.

Poul Nødgaard (FP):

Det er hyggeligt sådan en fredag eftermiddag, hvor vi gerne vil være hurtigt færdige.

Jeg skal sige, at de fem forslag fra SF, som behandles her i dag, alle har relation til iværksætterrydelsen. Denne ordning er Fremskridtspartiet som bekendt imod, da man finder, at iværksætterrydelsen er konkurrenceforvridende. Fremskridtspartiet finder, at personer, der starter selvstændig virksomhed, må have samme muligheder, og dette er ganske enkelt ikke tilfældet.

Nu er det sikkert ikke nogen overraskelse for SF, at Fremskridtspartiet vender sig stærkt imod forslagene, da ideologien bag dem alle er, at samfundet skal påtage sig den ene økonomiske forpligtelse efter den anden. Må jeg spørge, om SF aldrig nogen sinde tænker på penge? Betragter man blot penge som et betalingsmiddel, som man kan skalte og valte med, som man vil?

Hvis det stod til SF, ville det ikke røre dette parti, om skattetrykket steg endnu nogle procenter. Har man overhovedet ikke tænkt over, at mange, mange mennesker i dette land er ved at segne under skattetrykket?

SF har heller ikke gjort sig den ulejlighed at regne på, hvilke økonomiske konsekvenser dette forslag vil få for skatteyderne.

Jeg var skuffet over, at ingen af de to ministre gjorde sig den ulejlighed at omtale økonomien bag de mange forslag, som vi behandler i dag. Jeg går ud fra, at man i de respektive ministerier har gjort sig nogle overvejelser desangående, men det er måske ikke meningen, at Folketinget skal vide noget om det, og så er der ikke noget at gøre ved det.

Efter disse betragtninger skal jeg kort kommentere de enkelte dele af de mange forslag.

Lovforslag nr. L 159 om at udvide iværksætterrydelsen til også at omfatte personer, der selv har opsagt deres arbejde, er helt og aldeles uacceptabelt.

Om det rentefrie statslån til iværksættere kun det spørgsmål: Hvorfra skal en gældsplaget nation få disse penge? Hvad angår de foreslåede lånevilkår, har jeg aldrig nogen sinde set noget lignende; det er stort set rene tilskud, man taler om, og ikke lån, for der er ingen renter på, og afdragene finder man ud af hen ad vejen.

Forslaget om, at en fond skal stille kapital til rådighed for lukningstruede virksomheder, leder tanken hen på Østeuropa, hvor offentlig produktion har spillet totalt og aldeles fallit.

Hvad skal vi med de amtslige iværksætterkonsulenter? Nystartede har masser af andre muligheder for at søge hjælp, f.eks. gennem brancheorganisationer, lokale erhvervschefer osv. Sådan kunne jeg nævne en lang række andre ting.

Som det fremgår af mit andet indlæg, kan jeg ikke finde ét eneste argument for at gå ind for blot den mindste detalje i SF's forslag. Hvis de gennemføres, vil det betyde ubodelig skade for dansk erhvervsliv og for danske skatteydere, der kommer til at betale for det tagselv-bord, som SF her har lagt op til.

Addi Andersen (CD):

Baggrunden for SF's lov- og beslutningsforslag er vel nok, at det udmærkede arbejdstilbud til ledige, nemlig iværksætterrydelsen, ikke har fungeret helt tilfredsstillende.

[Addl Andersen]

Det er godt, at Arbejdsministeriet har igangsat en evaluering af ordningen, så det kan konstateres, om ordningen har haft en gunstig effekt på beskæftigelsen.

CD mener, at man måske skulle overveje at flytte iværksætterydelsen til Industriministeriet, netop for at understrege de erhvervspolitiske elementer, som vi mener der findes i ordningen.

Da meget af kritikken går på, at ordningen ikke fungerer så godt, fordi opfølgning og rådgivning ikke er gode nok, bør man se nærmere på forslaget om oprettelse af konsulentstillinger i amterne; det kan måske få ordningen til at fungere bedre.

Arbejdsministeriets evaluering af ordningen kan måske også give nogle klarere retningslinjer for, hvor der er behov for at sætte ind. CD afventer undersøgelsens resultat, inden vi tager endelig stilling, men vi vil gerne se nærmere på de generelle forslag, som rummer positive elementer.

CD mener i øvrigt, at alle muligheder, der kan fremme beskæftigelsen, skal undersøges, og vi ser frem til en god debat om hele området.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil gerne melde mig i koret blandt dem, der har takket SF, fordi det har taget denne debat omkring iværksættere op. Det eneste ærgerlige er, at den er kommet lidt tidligere end de evalueringsundersøgelser, som arbejdsministeren talte om, og den rapport, som industriministeren henviste til, og som jeg er glad for at vi får sendt over. Jeg er navnlig glad for det, fordi der – sådan som man kan bedømme det, der er sagt her – så vil der være tale om, at den er god til myteaffliver, og det siger jeg ikke mindst i lyset af de udsagn, der kommer fra Venstres ordfører.

Det er udmærket at illustrere et eller andet med enkelte eksempler, der er gået galt. Men hvis enkelte eksempler bare er enkelte eksempler og ikke et udtryk for, at det i bred almindelighed står galt til, kan de ikke bruges til meget andet end til at forvride debatten. Derfor er det godt, at vi får den rapport, som industriministeren omtalte, så vi kan få basis for en mere reel diskussion om de problemer, der er i forbindelse også med de nuværende iværksætterydelse.

Men jeg vil da i øvrigt godt takke Venstres ordfører for også at være positiv over for iværksættertankegangen. Jeg opfatter ikke Venstres ordførers bemærkninger så negativt, som Fremskridtspartiet helt naturligt bliver nødt til at gøre.

Jeg synes, det er helt afgørende, at der gøres en indsats på iværksætterområdet, og tendensen til, at vi har et faldende antal iværksættere, er jo kedelig. Til gengæld er det glædeligt, at den er spredt over både fremstillingsvirksomheder og servicevirksomheder. Det ser ud til, at der i hvert fald er en bred basis for initiativer.

Fru Lilli Gyldenkilde glædede sig navnlig over, at der var mange kvindelige iværksættere, og det synes jeg også er en god ting. Jeg synes i det hele taget, man kan opfordre kvinderne til, i det omfang det overhovedet er muligt, at etablere sig som iværksættere. Det er en effektiv måde at komme uden om det mandlige hierarkisystem på, og det kan, tror jeg, selvstændigt medvirke til, at kvinderne får en stærkere stilling.

Det er en lære, jeg synes man måske kan drage fra nogle af iværksætterne og de kvindelige iværksættere i udlandet. Det synes, som om der er ganske mange kvindelige iværksættere i udlandet, og at der dermed i nogle positive sammenhænge er en stærkere kvinderepræsentation på finanstoppen, end der er her i Danmark.

Jeg skal herefter knytte nogle kommentarer til de enkelte forslag.

Arbejdsministeren afviste – i hvert fald foreløbig – forslaget til lov om ændring af lov om arbejdstilbud til ledige, og det skal jeg ikke også gøre. Vi er ikke tilhængere af det system, som SF har foreslået, men vi er på den anden side tilhængere af, at vi får en drøftelse af, hvordan vi så kan gøre det, og om vi kan finde andre modeller end dem, vi har i dag.

I tilknytning hertil vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om uddannelseskravet.

Det Radikale Venstre er ikke tilhænger af uddannelseskrav på den facon, som både Socialdemokratiet og SF ved en lang række sammenhænge kører frem med.

Vi er derimod tilhængere af uddannelses tilbud. Vi er også tilhængere af, at man prøver at gøre dem så attraktive, at faktisk langt de fleste benytter sig af dem. Men det er noget helt andet end uddannelseskrav.

[Lone Dybkjær]

Vi synes også i lyset af UTB-ordningerne og andre ordninger, vi har lavet, at det er en dårlig idé at stille krav om uddannelse; hvis man ikke for alvor er motiveret, kan det tit blive negativt. Jeg siger det navnlig i forbindelse med iværksættere, for jeg tror – idet jeg ser væk fra de meget højt uddannede – at det er en dårlig idé at tvinge de mindre uddannede iværksættere ind på skolebænken. Disse mennesker har meget ofte oplevet skolegangen som nederlag, og det er derfor, de har haft svært ved at komme videre.

Det er jo ikke ensbetydende med, at man ikke skal give dem nogen tilbud, men vi er i hvert fald ikke tilhængere af, at det stilles som krav, at man skal have haft et eller andet iværksætterkursus, før man kan etablere sig.

Når det drejer sig om statslån til iværksættere, og når det drejer sig om en reorganiseringsfond, vil jeg sige, at det godt kan være, der skal ske noget på finansieringsområdet. Det er nok for vanskeligt i nogle sammenhænge for små og mellemstore virksomheder at få de fornødne lån, og med den aktuelle udvikling i finansverdenen tror jeg heller ikke det bliver nemmere med risikovillighed over for mindre virksomheder i fremtiden.

Derfor må vi finde en eller anden form, så vi sikrer, at det ikke bare bliver de store virksomheder, der får mulighed for udvikling, men altså også bliver iværksættere med virksomheder, der måske ikke er så højteknologiske.

Hvad angår iværksætterkonsulenterne, kan det være en god idé at etablere en iværksætterkonsulent i hvert amt. Vi har også haft en ligestillingskonsulent i hvert amt, og så kan man jo trække en parallel. Jeg har bare meget svært ved at se, at der reelt kan opnås så frygtelig meget ved iværksætterkonsulenter. Jeg synes, at der, som industriministeren var inde på, er brug for en større grad af gennemsigtighed, og jeg synes, man skal bruge det eksisterende system og undersøge, om TIC-systemet og andre systemer, vi har, i virkeligheden ikke kan udbygges.

Det er meget godt med al den slags enkelte tiltag, men det ender med at blive en forvirret skov for folk at finde ind i, og så taber vi i virkeligheden det, der var hensigten med det.

Når det drejer sig om eksportstøtteordning til iværksættere, er vi sådan set, ligesom vi er det med hensyn til lånene, tilhængere af, at der

gøres en eller anden form for indsats. Jeg må nok sige, at vi generelt er en anelse skeptiske over for, om vi kan gøre det helt på den måde, som SF har gjort det på nemlig ved at knipse lidt med fingrene og sige, at nu skal vi have lidt støtte her og dér.

Men vi vil i hvert fald gerne bruge de ord, som SF har brugt i sine forskellige forslag, under de videre drøftelser ikke blot med SF, men også med regeringen, for at kunne se, hvordan vi kan komme videre frem på dette område. Det skulle ikke være nødvendigt med konflikter; vi er jo alle sammen indstillet på, at der skal ske et eller andet.

Rahbæk Møller (SF):

Det er beklageligt, at den rapport, som blev offentliggjort for en uge siden, ikke er blevet tilsendt udvalgets medlemmer før denne debat. Jeg tror, vi kunne have fået en bedre debat, hvis der var flere af os, der havde haft den i hænderne, for den rummer faktisk utrolig mange spændende oplysninger, f.eks. det tal, som også ministeren citerede: at nystartede virksomheder allerede det første år leverer et sted mellem 20.000 og 25.000 arbejdspladser, og at de allerede det første år har en eksport på en mia. kr. Det er vigtige tal.

Det er også vigtigt, at mange af de myter, som kører i debatten, dementeres. Det er ikke rigtigt, som allerede fru Lilli Gyldenkilde var inde på, at det især er damefrisører og grønthandlere og lign., som iværksætter sig. Tværtimod. Det viser sig, at iværksættere er meget bredt repræsenteret inden for det eksisterende felt, herunder selvfølgelig også de to nævnte fag.

Det er også vigtigt at få bekræftet, at myten om, at kvindelige iværksættere er mere primitive end mandlige, simpelt hen ikke er rigtig, og det er belyst grundigt i rapporten.

Men rapporten viser også, at et af Danmarks problemer er, at iværksættelsesraten er meget lille. Den er under det halve af den tyske. Prøv lige at tænke på, at hvis vi havde haft samme iværksættelsesrate som Tyskland, ville efter rapportens tal arbejdsløsheden være omkring det halve af, hvad den er nu! Bare på de 5 år.

Det er i øvrigt også tankevækkende, at den nye borgerlige regering i Sverige, som har en væsentlig mere udbygget iværksætterpolitik end Danmark, har annonceret, at den vil for-

[Rahbæk Møller]

stærke sin indsats især på det område, der hedder at skabe risikovillig kapital.

Dernæst skal jeg gå over til at kommentere de enkelte ordførere.

Hvad angår arbejdsministeren, forstod jeg, at ministeren egentlig ikke tog afstand. Han tog afstand fra at kommentere forslagene på nuværende tidspunkt og ville afvente en evalueringsrapport, og jeg synes da, det er naturligt nok, når den er på trapperne, at vi lige ser den først.

Ministeren overvejede, om dette her var erhvervs politik eller industripolitik. Efter min mening – og jeg lagde i øvrigt mærke til, at et flertal af ordførerne gjorde opmærksom på det – er det i højere grad erhvervs politik end arbejdsmarkedspolitik. Men jeg vil gerne tilføje, at jeg egentlig er glad for, at det startede på arbejdsmarkedsområdet, for jeg tror ikke, at en ordning, der er så omfattende som iværksætterydelsen, kunne være startet i Industriministeriet. De ordninger, der er i Industriministeriet – og det drejer sig om iværksætterstipendier osv. – er meget små og retter sig til nogle få snese mennesker, men denne ydelse, hvor der virkelig er mange, der går i gang, kunne nok kun være startet et sted som Arbejdsministeriet.

Til gengæld synes jeg også, der er nogle skavanker, for nu har vi denne meget brede ordning, og så har vi nogle ordninger, der retter sig mod nogle få snese mennesker, men vi mangler noget midt imellem. Langtidsledige kan få, og nogle højteknologiske kan få, men en ganske almindelig blikkenslagersvend kan ikke få nogen støtte. Det er derfor, jeg gerne har villet se de forskellige ydelser, vi har, i sammenhæng.

Men jeg vil gerne føje til for nu at afrunde denne debat om, hvor tingene skal være placeret, at jeg jo kender grundloven og ved, at det er statsministeren, der bestemmer. Så jeg har ikke i sinde at stille forslag om at bryde grundloven. Så debatten er for så vidt afsluttet, medmindre statsministeren ombestemmer sig.

Men jeg går ud fra – sådan må jeg forstå arbejdsministeren – at arbejdsministeren er villig til, når evalueringsrapporten kommer, at se på nogle af forslagene.

Industriministeren var mere afvisende. Hun kom selvfølgelig med en masse tal, der viste, hvad regeringen har gjort. Det er jo allerede

dokumenteret, at vist gør regeringen da noget, men det er ikke nær nok, alene ved henvisning til den store forskel mellem iværksættelsesraten i Danmark og Tyskland. Og derfor vil jeg foreslå ministeren – når hun siger, at det, der findes, er meget bedre end den statslånsordning, SF foreslår, og beskriver, hvor bureaukratisk det vil være, hvor mange mennesker der skulle være til at gennemføre det – at tage telefonen og ringe ned til sin tyske kollega. Det er en direkte afskrift af en tysk ordning, den skal administreres på samme måde, og den har haft sin virkning i Tyskland.

Ministeren henviser til, at investorer og pengeinstitutter skal vurdere sådan noget. Sagen er imidlertid, at der er for få investorer, at det, der hedder venturekapital, stort set er ophørt med at eksistere i Danmark. Pengeinstitutterne giver selvfølgelig lån, men det er rentebærende lån, det er ikke risikovillig kapital. Det mangler.

Hvad angår konsulenterne, taler ministeren om større gennemsigtighed. Sagen er vel, at der faktisk er rådgivningsmuligheder nok – dér er jeg uenig med fru Lotte Henriksen. Jeg tror ikke, der bliver brug for at udvide det samlede rådgivningsapparat – det er stort nok – men når man undersøger, hvad iværksætterne benytter sig af, viser det sig, at de ikke benytter sig af apparatet. De går ned i deres bank eller sparekasse, og en gang om året snakker de med deres revisor. Det er for den typiske danske iværksætter den samlede rådgivningsmulighed. Det har noget at gøre med, at det ikke er synligt. Og jeg tror, den letteste måde at gøre det synligt på ville være, at der som en del af dette apparat var noget, der hed iværksætterkonsulenter. Hvis der rundt omkring i hvert amt var en person, der var iværksætterkonsulent, vidste man, at der var et sted at gå hen. Så kan man derfra blive ledt hen til noget andet. I dag ved man det ikke. I nogle kommuner kan det være erhvervschefen, men i andre kommuner interesserer erhvervschefen sig for noget helt andet, og i en tredje kommune eksisterer han overhovedet ikke. Tanken med forslaget er derfor ikke at udvide den samlede rådgivningsvirksomhed, men at sætte navn på nogle af dem, så der i hvert amt er en synlig indgang for iværksættere. Det er hovedtanken.

Spørgsmålet om reorganisering ville ministeren slet ikke diskutere nu. Hun vil afvente forespørgselsdebatten. Okay, så gør vi det dér.

[Rahbæk Møller]

Hvad angår eksportordningen, er det klart, at dette forslag er formuleret før finanslovsafstemningen og derfor også før vi vidste, at der kom en erhvervsudviklingsfond. Hvis denne løser problemet, er det godt, men jeg vil bare gøre opmærksom på, at forslaget skyldes en henvendelse fra DUF, der tydeligt påviser, at dens højteknologiske iværksættere har det problem, at de allerede første år skal eksportere halvdelen af deres produktion og i løbet af ganske få år skal op på at eksportere 80 pct. Det er meget svært samtidig under iværksætterfasen at trænge ind på eksportmarkederne. Og derfor er der brug for et eller andet, som kan hjælpe dem derud. Hvis erhvervsudviklingsfonden løser sin opgave, er der ingen problemer med det. Men problemet skal løses.

Hr. Ole Vagn Christensen havde jeg lidt svært ved at forstå, især det med forligskredsen. Imidlertid måtte jeg forstå, at det ikke var hr. Ole Vagn Christensens mening, at SF ikke måtte diskutere iværksættere, og det er jeg da glad for at få oplyst.

Fru Lotte Henriksen var for obligatoriske kurser – det synes jeg er godt – og var i øvrigt, forstod jeg, sådan generelt positiv over for hele tankegangen uden at være for præcis. Jeg har kommenteret spørgsmålet om konsulentterne, som fru Lotte Henriksen sagde kun var et lille hjørne. Jeg mener som sagt stadig væk ikke, at vi skal have en generel udvidelse af hele rådgivningsorganisationen, men vi skal have en bedre markedsføring ved at sætte etiketter på nogle. Men generelt vil jeg da takke Socialdemokratiet. Jeg forstod, at der var en positiv holdning til forslagene.

Hr. Flemming Hansen er gået nu, men jeg vil lige takke for én ting. Ikke overraskende fulgte hans indlæg i høj grad, hvad ministrene sagde, men han kom med én positiv melding, nemlig at han også var tilhænger af, at vi har obligatoriske kurser for iværksættere. Jeg tror, det er en af de ting, vi alle sammen lander på.

Derefter vil jeg gå over til ordførerne hr. Helge Sander og hr. Poul Nødgaard, for hvem Helmuth Kohl er socialist. Der er altså nogle, der ligger så langt ude, og det får jo så være, hvad det være vil. Det var socialiseringsstendenser, der taltes om, og jeg forstod, at årsagen til beskyldningen ligger alene eller næsten alene i, at vi tillader os at foreslå, at den velfungerende vesttyske ordning indført af de kristelige

demokrater skulle gennemføres i Danmark, da den tilsyneladende virker dernede. Når det er tilfældet, har jeg ikke noget imod at blive beskyldt for at være socialist, men jeg ved ikke, hvad de kristelige demokrater i Tyskland siger til den sammenligning.

Når især hr. Poul Nødgaard siger, at det er østeuropæiske tilstande, vil jeg dog lige pege på, at der i Østeuropa mig bekendt ikke har været nogen iværksætterpolitik overhovedet. Jeg tror faktisk – sådan har jeg forstået situationen derovre – at det er deres problem, at de ikke har iværksættere. Det er altså ikke Østtyskland og Østeuropa, men Vesttyskland, der havde en sådan ordning. Det er værd at slå fast.

Hr. Helge Sander kom med sine eksempler, herunder for det første myten om, at det er lavteknologiske damefrisører alle sammen, og det får være, hvad det være vil. Jeg tvivler ikke på, at der er en damefrisør, der har ringet til hr. Helge Sander. Men hr. Helge Sanders løsningsforslag forekommer mig noget betænkelige. Alt det med, at man skal begynde at stille krav til iværksættere, f.eks. om afstand, altså at man ikke må slå sig ned i en kortere afstand til en gældende forretning end inden for en vis grænse, strider lodret mod mine tanker; det er jeg simpelt hen for liberalistisk til – for at sige det ligeud. Det må aldrig være sådan, at eksisterende erhvervsdrivende bliver beskyttet mod konkurrence, og jeg gør opmærksom på, at uanset om man får 50.000 om året, er en eksisterende forretning altid bedre stillet end nydannede, for det er tungt at starte nyt.

Jeg ved, at man i Holland er gået ind på hr. Helge Sanders tanker. Inden for ca. halvdelen af alle brancher skal man spørge staten om tilladelse til at iværksætte sig, og det hænger jo nok sammen med, at Holland er det eneste land blandt de lande, vi nu ellers sammenligner os med, der ligger under Danmark i iværksættelsesrate. Det er ikke en politik, jeg vil anbefale.

Derimod – og det er sagt til fru Lone Dybkjær, som er bekymret over uddannelsestilbudet – tror jeg, at det netop er den eneste garant mod den slags liberale tanker, som hr. Helge Sander og mange andre jo kommer med, idet det jo er en tankegang, man ret ofte hører i debatten, for disse eksempler på uheldige tilfælde er der selvfølgelig, og de har en meget stor

[Rahbæk Møller]

udbredelse, og så kommer hele den tankegang, at folk da skal have lov, før de må iværksætte sig. Jeg tror, det bedste, man kan gøre for dem, er at sige, at der ikke er noget til hinder, men vi skal lige tvinge folk til at tænke sig om, og det gør vi ved at give dem et kursus.

Jeg tror ikke, sammenligningen med UTB duer, for det, der er tale om ved det typiske iværksætterkursus, er 5 aftener, forholdsvis pragmatisk, og det er som betaling for en offentlig ydelse. Jeg tror, det er den rigtige måde at løse det på. I øvrigt er jeg enig med betragtningerne om UTB og alle de problemer, der følger med at tvinge mennesker, der ikke er skolevante, til at sidde på skolebænken, men jeg tror, det er en helt anden problemstilling, som ikke skal blandes ind i dette her.

Fru Addi Andersen fra CD skal have tak for en positiv udtalelse. Den var ikke særlig konkret, men jeg forstod, at fru Addi Andersen var meget villig til at gå ind i dialogen med os.

Det samme gælder selvfølgelig fru Lone Dybkjær, som jeg også forstod var meget åben over for at gå ind i dialogen. Jeg har kommenteret det med uddannelseskravene, hvor jeg tror at fru Lone Dybkjær tænker galt, men hvor der i øvrigt er et flertal – idet både Socialdemokratiet og De Konservative meldte klart positivt lige netop over for dette punkt – der ønsker at lave en ændring her. Men fru Lone Dybkjær meldte positivt med hensyn til at overveje en eller anden form for statslån og i det hele taget også at gå ind på eksportstøtteordninger.

Fru Lone Dybkjær var skeptisk over for iværksætterkonsulenter, men dér vil jeg lige gentage, at det som sagt er et spørgsmål om at lave synlige indgange. Det er det, der er det væsentlige problem, det er ikke spørgsmålet om at udvide en rådgivningsvirksomhed, som for så vidt er stor nok i dag. Det er et spørgsmål om synlige indgange til det.

Dermed har jeg vist kommenteret alle ordførertalerne, og jeg skal takke for de mange positive bemærkninger, der kom. Hvis man lægger de positive bemærkninger sammen, kan jeg konstatere, at der i hvert fald er flertal for at tage disse forslag alvorligt, og at der er flertal for en del af forslagene.

Helge Sander (V):

Det, der kalder mig herop, er hr. Rahbæk

Møllers bemærkning om afstandskriterier, som der blev lagt så stor vægt på i svaret. Når jeg har nævnt det, skyldes det, som jeg også sagde, at det er det generelle problem, man hører om, når man får eksempler. Hvad angår eksemplerne, vil jeg gøre opmærksom på over for fru Lone Dybkjær, at de er mangfoldige, og jeg føler, de er mere bastante og mere markante end i mange andre situationer. For vi får jo alle sammen herinde en masse henvendelser. Pudsigt nok havde jeg to samtaler, lige før vi skulle i gang med at behandle disse forslag, hvor jeg sagde, jeg havde meget travlt, fordi jeg skulle ind og være ordfører, og begge kom lynhurtigt med et par eksempler, hvoraf det ene var interessant, og som jeg vil dyrke, nemlig at der skulle være en gruppe mennesker, som begynder at tænke i det og udnytte det ved at etablere så meget som muligt i en periode, hvorefter der er andre, når det er slut, der er parat til at overtage den virksomhed, der går ned, til nedskrevet værdi. Jeg ved ikke, om det kan lade sig gøre. Men det påstod den pågældende. Det er derfor, jeg siger, at når jeg nævner enkelte eksempler, mener jeg faktisk i denne situation, at det er enkelte eksempler, men det er udtryk for, at der er mange af dem.

Hr. Rahbæk Møller fik på en lidt pudsigt måde sagt, at hverken Helge Sander eller Venstre er liberale. Jeg synes, det er meget forkert, for udgangspunktet er jo det samme som partifællessens, fru Lilli Gyldenkilde, nemlig at her taler vi om en situation, hvor de, der etablerer sig, får statsstøtte. Og de personer, de er oppe imod, er dem, jeg vil kalde virkelig liberale. Det er nemlig de virksomme, de, der tør tage chancen, de, der for egne midler går i gang. Og det er dem, man ligesom har forsøgt at beskytte i dag. For jeg synes, det er en glemte gruppe. Og det er det, det hele går ud på. Jeg er ked af at blive beskyldt for ikke at være liberal, for jeg er akkurat lige så liberal nu, som jeg var, før debatten begyndte. Men jeg gør bare opmærksom på, at der er en gruppe, vi ikke må glemme i debatten om iværksættere.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Det, hr. Helge Sander hele tiden glemmer, er, at den etablerede altid har en fordel over for den nye. Det er tungt og det er dyrt at starte. 50.000 kr. om året letter overgangen, men

[Rahbæk Møller]

medfører ikke, at den, der får iværksætterydel- sen, har det bedre end den etablerede.

I det konkrete eksempel med damefrisøren vil jeg gerne spørge hr. Helge Sander, om han ikke tror, at hemmeligheden er, at kunderne bedre kunne lide den, der flyttede og startede ny virksomhed. Det kunne jo godt være. Og i så fald skal vi jo ikke – jeg går da ud fra, at vi begge tror så meget på kundens mulighed for at vælge det bedste tilbud – forhindre eller på nogen måde begrænse iværksættelse, vel? Er vi ikke enige om det, hr. Helge Sander?

(Kort bemærkning).-

Helge Sander (V):

Nu skal damefrisøren jo ikke blive afgøren- de for, om vi skal have en iværksætterpolitik i Danmark.

Men jeg vil gerne sige til hr. Rahbæk Møller, at hvis det er således, at kunden bedre kan lide den afskedigede førstedame, som har sin forretning hjemme i køkkenet, så mener jeg ikke der tales om iværksætterpolitik, for så er det en ganske almindelig markedsmekanisme, der træder i kraft. Så skal hun nok klare sig. Så skal hun ikke vente de fem måneder, men straks gå i gang og etablere en reel virksom- hed.

Men det korte af det lange med de mange eksempler er, at jeg synes, vi skal se at få de forskellige undersøgelser på bordet og få nogle facts med i debatten her i løbet af 1992, således at vi får det bedst mulige udgangspunkt for at træffe den rigtige beslutning.

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Jeg skylder lige at gøre opmærksom på, at det rent faktisk nu om dage ikke hedder dame- frisør; det hedder frisør.

Onsdag den 22. januar, altså i næste uge, fyl- der min datter Tanja 17. Så det bliver en fest- dag hjemme i Avlum.

Men der sker også andet interessant den 22. januar, for dér påbegynder nemlig Zeuthen- udvalget sit arbejde. Zeuthenudvalget har jo forskellige opgaver, herunder altså også at tage stilling til begrebet aktivering af ledige, herun- der revision af den lovgivning, som netop har været til diskussion her, altså arbejdstilbudslo- ven.

I den fase går jeg ind til disse problemer med et åbent sind. Jeg lytter – og lytter gerne –

til kritik, og jeg lytter gerne til forslag om at gøre vores forskellige ordninger bedre. Det er der givetvis behov for.

Jeg har i de sidste måneder tænkt meget over noget underligt noget i den offentlige de- bat. Der er gået mode i at kritisere sønder og sammen forskellige ordninger, som vi har for at aktivere ledige.

Vi præsterer i øjeblikket via penge fra Ar- bejdsministeriet en række evalueringsrappor- ter om vores forskellige aktiveringsøvelser. Disse evalueringer fortæller næsten altid om noget, der er gået godt, og noget, der er gået skidt. Når man så dagen efter ser, hvad de skri- ver i avisen, viser det sig at være en stor over- skrift om fiaskoen, mens man fuldstændig for- bigår det, der er gået godt, i tavshed.

Vi bliver udsat for kritik af iværksætterydel- sesordningen. Den kritik har også været frem- me her i dag, og jeg kan garantere for, at er der en person i denne sag, som ofte må lytte til kri- tik af iværksætterydelsesordningen, så er det mig.

Arbejdstilbudsordningen bliver kritiseret, og ikke mindst uddannelsestilbudsordningen bliver kritiseret. Jeg er egentlig kommet til den konklusion, at det, der bliver kritiseret aller- mindst i vores arbejde for de ledige, er den me- tode, der hedder: Ned på sofaen, kammerat, og dér bliver du liggende, mens dine erhvervs- kvalifikationer rådner op! Så hvis vi vil komme let igennem debatten, hvis vi vil undgå kritik, så er det måske den metode, vi skal vælge.

Men jeg kan godt sige, at det bliver ikke Ar- bejdsministeriets holdning, så længe jeg er chef for Arbejdsministeriet. Tværtimod skal vi gå den anden vej, og vi skal også gå den i en sådan grad, at vi er i stand til at overskride nogle grænser og nedbryde nogle barrierer, for arbejdsløshedstallet er nu så stort og de men- neskelige omkostninger ved at gå ledig i lang tid så enorme, at jeg ville have stor forståelse for personer, der sagde: Det her har for længst overskredet grænsen, så man må betegne det som umoralsk.

Derfor er jeg indstillet på at være meget vil- lig til at øge den aktiverende linje i stedet for den passive hjemme på sofaen, og jeg er helt sikker på, at der også vil være et meget bredt flertal i Folketinget, der vil bakke det op til sin tid.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Det var dog enormt, som arbejdsministeren puster sig op lige her foran weekenden. Jeg er helt overrasket over den slutreplik, der kommer her. Jeg ved ikke, hvem den er møntet på, men hvis den er møntet på Fremskridtspartiet, så vil jeg gerne sige til arbejdsministeren: Ingen er mere interesseret i at løse arbejdsløshedssituationen, end Fremskridtspartiet er. Men den konservative ideologi og Fremskridtspartiet skilles fra hinanden lige præcis dér, hvor arbejdsministeren er meget, meget villig til at lave en lang række offentlige projekter, der skal løse vores arbejdsløshed, hvor vi i meget højere grad simpelt hen vil støtte dansk erhvervsliv og lade være med at lave en masse foranstaltninger her i Folketinget, der vil ødelægge erhvervslivets konkurrenceevne.

Arbejdsministeren ved lige så godt som nogen, at den eneste måde, man kan løse beskæftigelsesproblemet og Danmarks økonomi på, er at skabe beskæftigelse i det private erhvervsliv og ikke alle de offentlige, mere eller mindre vanvittige projekter, der bliver lavet på dette område. Det synes jeg arbejdsministeren skulle skrive sig bag øret – og så i øvrigt have en god fødselsdagovre i Avlum.

(Kort bemærkning).

Lotte Henriksen (S):

Jeg kan forstå, at jeg også skal være glad for, at jeg har fødselsdag den 22. januar.

Men derudover vil jeg sige, at vi naturligvis er mange partier, som glæder os til at gå i gang med det arbejde, og vi er mange, som har lavet et stort forarbejde til hele diskussionen om de aktive dagpenge. Og der er ikke nogen grund til, tror jeg, at skyde ret mange partier noget i skoene om, at vi skulle ønske, at de ledige skulle ligge hjemme på sofaen, og at det skulle være et mål i sig selv.

Vi ser frem til hele den debat, men vi mener også, at debatten om iværksætterpolitikken, som vi har haft i dag, i virkeligheden er en meget vigtig del af den, fordi hele diskussionen om kommende virksomheder i Danmark jo også i høj grad er afgørende for, hvor mange arbejdspladser vi kan skabe fremover. Derfor hænger de to ting selvfølgelig i meget høj grad sammen.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg synes også, det var et godt indlæg, arbejdsministeren kom med, og jeg gerne vil takke for det.

Jeg tror, vi alle sammen er enige om, at dér skal komme noget ud af de drøftelser, men problemet er jo, som vi godt ved, at det ikke er så let at finde måder at sætte folk i arbejde på, uden at det er meget kunstigt eller man skubber andre ud. Det er derfor, det er så vigtigt, at man styrker iværksætterpolitikken; den skaber af sig selv naturlige arbejdspladser. Og det er derfor, at jeg håber og også tror, at denne debat her i dag vil føre til nogle kraftige tiltag.

Jeg vil endnu en gang minde om den rapport, der taler om, at nye virksomheder det første år skaber 20.000–25.000 arbejdspladser. Der står ikke, hvordan det forløber gennem tiderne; man må gå ud fra, at nogle af dem lukker, mens andre udvider. Men under forudsætning af, at dette tal er konstant, kan man jo gange op, og på 5 år bliver det altså et sted mellem 100.000 og 150.000 arbejdspladser.

Industriministeren smiler, men det er jo rigtigt, at dynamik ligger i tilgang af nye arbejdspladser, og det er bekymrende, at tilgangen er for lille. Hvis den bare var på vesttysk niveau, ville der være markant flere arbejdspladser, og det er en god vej at gå.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Dér fik vi bekræftet, at SF gerne går hånd i hånd med den konservative arbejdsminister, når de offentlige kasser står bag det.

I den forbindelse vil jeg godt spørge hr. Rahbæk Møller, som ikke svarede på den detalje i mit indlæg, som jeg kom frem med omkring økonomien: Hvorfor gør et seriøst parti, som SF trods alt er indimellem, sig ikke den ulejlighed at gøre sig nogle tanker om, hvad økonomien er bag de beslutningsforslag, der fremsættes her i Folketinget? Jeg spurgte også de to ministre, som stadig væk sidder her, om ikke ministerierne har gjort sig nogen overvejelser om, hvad det ville betyde for Danmark og for danske skatteydere, hvis man gennemførte disse beslutningsforslag. Alle er tavse.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Lovforslag nr. L 159, det er et besparelsesforslag – direkte. Det eneste af de andre forslag, der er udgifter i, er selvfølgelig forslaget om at lave en fond. Det er umuligt at sige, hvor stor den skal være; jeg ville forslå, at man startede med 100 mio. kr., men det afhænger af det kommende behov, som ikke kan vurderes. Men uanset hvor stort det måtte være, så ville de positive gevinster af, at vi fik en større iværksættelse, langt overstige det.

Prøv lige, hr. Poul Nødgaard, at lave det regnestykke i hovedet: Hvad ville det betyde, hvis iværksættelsen i Danmark var den samme som i det Vesttyskland – undskyld, nu Tyskland – som hr. Poul Nødgaard karakteriserede som socialistisk? Hvad ville det betyde på statsbudgettet, på betalingsbalancen osv., at vi kunne fordoble iværksættelsen her i landet? Det ville have meget, meget kraftig virkning på beskæftigelsen og dermed også på statsbudgettet, langt større end det, at man skal oprette en fond til måske 100, måske 200 mio. kr.

(Kort bemærkning).

Addi Andersen (CD):

Når nu arbejdsministeren taler om den store arbejdsløshed, kunne jeg godt lide at spørge, hvem der har ansvaret for det politiske slogan, der hedder »Nedskær antallet af offentligt ansatte – de skal ud i det private erhvervsliv«?

Så vil jeg gerne spørge, hvilket privat erhvervsliv der skal optage de offentligt ansatte, der bliver sendt ud i ledighed? Hver dag læser vi i avisen om lukning af virksomheder og nedskæringer. Når man har den holdning til de offentligt ansatte, er det jo ikke underligt, at arbejdsløsheden stiger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (for forslagene til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget under punkt 3 henvises til Arbejdsmarkedsudvalget, og at forslagene under punkterne 4–7 henvises til Erhvervsudvalget.

Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

*Meddelelser fra formanden:***Anden næstformand (Ivar Hansen):**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 21. januar kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Men hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 12.33